

de aandacht
aan het slot.
ten deze ge-
erwanten en
roepend, dat
ware uitleg
zijn roomsch
het bij hen
van hen toch
en dat het
id gezag zij,
boeken ver-

n den breede
an den heer
it, het leer-
d ex cathedra,
t ook in de
threken. Wie
stinus en de
opvattingen,
el gefindigd
etis ondanks
speens samen
grondfouten
er geweldige
erpingen ont-

enschelijk of
is het ook
ik wil heeten
e vraag maar

daar is de
„Zonder den
eilige Schrift
nutteloos zoo
zet toe. Her-
nis: de voor-
n leven. Dat
tters van den

the theologen
nstrijdigheid.
it haar inspi-
; en ander-
pogen zij die
n, dat alleen
ke zekerheid

a of -staken?
van leidende
strijden, het
aken van de
ik niet apart
then, en van
oud niet in",
n", — dat is

bode";
meerde Kerk.
het geval
t boekje van
t Huis Gods".
dwalen. Dan
an zonde van

op denzelfden
af te vragen,
en leven. Be-
an de Heilige
ontleend, dan
proefhoudend
eval zijn, dan
meer beant-
woord gestelde
tot weggaan
ten plicht op-
n.
i dat van ons
i Gods Woord
verkeert zulk
trouw, in een

zijn reis naar

en, dat ik, na
de uitspraken
elling gelezen
ennis had ge-
tegezonden zou
ik uit de Her-
e, waarvan ik
l. Dat had de
nu toch niet
wam daar op
was zulk een
greengide Pro-
a schreven of
an droeve to-
st, zouden ze,
Gereformeerde
oordeeld heb-
de Bijbel is op
sche vertaling,
delijk daarvan
tschap.
gen „elkander
op Kerstfeest
toch bezwaar-
de wereld de
het, mag het
vorden, dat hij

terwille van eenheid zich bij zulk een gemeente voegt? Is het dan het brengen van de kerkelijke „splijtwang", als de Gereformeerde Kerken een poging doen, en dat ook financieel op eigen kosten, om hare daar in de verstrooide levende leden geestelijk te verzorgen? Meer nog dan vóór mijn reis sta ik heel sceptisch tegenover bewegingen als die van Kerkopbouw. Als de geweldige uitspraak van onzen Zaligmaker, dat Hij de rijken, die geen vrucht dragen, wegneemt, dienst moet doen om te bewijzen, dat er in de kerk des Heeren geen leertucht en geen belijdenishandhaving mag zijn, dan vraag ik me toch af, of Gods Woord dan letterlijk niets leert over de kenmerken van de kerk in haar openbaring hier op aarde.

Dat onze tijd de kerk des Heeren oproept tot eenheid is ook voor mij een aangrijpende waarheid, welke niet genoeg op de harten kan gebonden. Maar die eenheid kan slechts gevonden in den band aan Gods Woord en nooit in het min of meer loslaten van dien band.

Kerkopbouw op een ander fundament dan het van God Zelf geleide zal nooit gelukken. En dat fundamenteel is en blijft: de Christus der Schriften!

Ter overdenking aangeboden. Almeer wordt duidelijk, dat de kerkelijke „successie" daar is, waar de „gehoorzaamheid" is. De successie aan de personen te binden, dat is roomsch.

De Boeyinga over samenwerking.

In het „Kerkbl. v. d. Geref. Kerk van Haarlem" schrijft De Boeyinga (in aansluiting aan het citaat van Prof. Brouwer, dat wij enkele weken geleden eveneens wat nader bekeken hebben):

Als kerk mogen en kunnen wij (zooals ik een vorigen keer heb trachten aan te toonen) o.m. des Heeren wil, niet alle menschenwerk inzake kerkvorming erkennen en goedkeuren als ware het Gods werk. Met den alleen geldenden maatstaf van Zijn Woord hebben we die kerken te beoordeelen en onze houding tegenover die te bepalen. En dan hebben we heel zware, Schriftuurlijke bedenkingen tegen verschillende kerken.

Dit behoort ons echter er niet van te weerhouden, om zekere gemeenschap te zoeken met kerken in het buitenland (waar de historie der kerk een heel andere is), die met ons staan op denzelfden Schriftuurlijken grondslag. Alleen mogen wij van die kerken verwachten, gelijk Prof. Waterink in „De Reformatie" betoogt, „dat in deze kerken de gereformeerde belijdenis leeft en gehandhaafd wordt".

Wie de samenwerking soms NIET willen.

De Boeyinga vervolgt terzelfder plaatse:

Doch ik bestrijd het Prof. Brouwer, dat wij op die verschillende terreinen alle samenwerking weigeren. Integendeel moet ik hem en zijn kerkgenooten aanklagen van een dikwijls heel onghartig kerkisme. Ook als generief noodzaak ertoe dringt, scheldt men zich af en richt zich puur Hervormd in.

Mag ik een paar voorbeelden noemen? Ik ken een plaats, waar Hervormden zoo weinig voelden voor Christelijk onderwijs, dat zij de jaarlijksche Uniecollecte hun deur voorbij stuurden. Nauwelijks één van hen was te bewegen, plaats te nemen in 't bestuur der bestaande gemengd Gereformeerde en Hervormde school. Doch niet zoodra opende de schatkist haar zilver, waarbij eigen beurs-gevegelijk dicht kon blijven, of zij werden warm voor Christelijk onderwijs en stichtten een Hervormde school. En gebeurde dit slechts in die ééne plaats?

In datzelfde dorp werkten jarenlang Gereformeerden en Hervormden samen in „Patrimonium". Maar ook dat was te mooi. Men heeft niet gerust voordat alle Hervormden daaruit waren weggezogen in den Christelijk-Nationalen-Workmansbond. Is dat kerkisme of niet?

Vergeet Prof. Brouwer nu al wat geschied is inzake de Christelijke verzorging van krankzinnigen? In een bloeiende vereniging zaten Hervormden en Gereformeerden naast elkaar. Maar wie zijn het die zich hebben onttrokken en hun eigen stichting „Zon en Schild" hebben gebouwd? De Hervormden!

En ik behoef niet buiten onze stad te gaan. We hebben allen natuurlijk de grootste waardeering voor het werk van de Diaconessen-richting, van Bethesda-Sarepta en Meer en Bosch. Doch worden in de besturen Gereformeerden niet stelselmatig geweerd?

Men houdt niet opzet alles uitsluitend Hervormd. En dat doen de in engeren zin richtinggenooten van Prof. Brouwer.

Het verhaaltje in de preek.

Dr W. A. Hoek vertelt in het „Algemeen Weekblad" van een predikant, die een brief ontving met volgende inhoud:

„Ik vind het zoo oneindig jammer, dat u zooveel verhaaltjes vertelt in uw preeken. Zondag waren het er trouwens maar drie! 't Klinkt een beetje hatelijk nu 'er staat, maar geloof u me, zoo is het toch werkelijk niet bedoeld. Ik kan niet helpen, dat ze er bij me thuis een beetje den gek mee gaan steken en door hun verhaaltjesvertellerij — waar ik onwillekeurig aan mee doe — het goede uit uw preek niet meer kunnen appreciëren. U bent toch alstublieft niet boos?"

In verband met dezen brief spreekt Dr Hoek nu over de waarde van „verhaaltjes" in de preek, en zegt dan o.m.:

Ik heb mij onthouden, te verwijzen naar dien Kenen, die tot de moeden Zijner dagen in verhaaltjes, d.w.z. in gelijkenissen, sprak. Hier ware het beroep op Jezus een profanie.

Inderdaad — op die gelijkenissen zich te beroepen, ware ondeugdelijk. Want: 1o. gelijkenissen van Christus zijn absoluut iets anders dan een verhaal(tje), 2o. de verhaaltjes illustreeren wat 'n dominee zegt, de gelijkenissen onthouden de illustratie „bij" wat Christus

zegt en toonen de kwestie als moeilijk; 3o. de verhaaltjes „maken" het moeilijke simpel, de gelijkenissen bewijzen het „simpele" als moeilijk; 4o. de verhaaltjes „doen het" bij een zeker deel der hoorders, de gelijkenissen maken een eind aan alle gemak en beoogen het doel van Jesaja's roepingsgezicht, door Christus vervuld: dat zij ziende niet zien, zich niet bekeeren. Gelijkenissen willen een „vet hart" ontdekken, schifting maken, dwingen, de verborgen dingen des harten openbaar maken. Zoo iets noemen ze tegenwoordig „bij tijden en gelegenheden" wel eens plechtiglijk: numineus. Zoodat een verhaaltje me anti-numineus lijkt. En een gelijkenis ongeveer dat, wat men met het „numineuze" zoo ongeveer bedoelt.

K. S.

BOEKBESPREKING

Kerstnummer van „Op den Uitkijk".

Gebr. Zomer & Keuning N.V. — Wageningen.

Dit „kerstnummer" overtreft niet alleen alle dergelijke uitgaven, die wij zagen van christelijke bladen, maar gaat ook 't „kerstnummer" van de „neutrale" of „linksche" bladen in uitvoering ver te boven.

Het is een stukje drukwerk, zooals alleen de allerbeste drukkerijen het leveren kunnen.

En de inhoud — ja, 't is wat moeilijk om daarover te spreken. Twee van de drie redacteurs van „De Reformatie" leverden bijdragen. Die stukken laten we buiten beschouwing. Maar overigens is die inhoud boven allen lof, op een kleine uitzondering na: immers in alle artikelen doet de beslist christelijke toon zóór weldadig aan; jammer dat één artikel „Het zevende pakje", geschreven nog wel door een dame van naam, elke zweem van christelijkheid mist: het artikel had evenveel in „De Haagse Post" of in „De Wereldkroniek" kunnen staan; daar was het allicht minder „uit den toon gevallen" dan hier.

Maar overigens is dit kerstnummer van „Op den Uitkijk" (behoudens reserve ten opzichte van de boven genoemde bijdragen uit den Reformatiekring) in één woord subliem.

• We willen geen artikelen afzonderlijk noemen.

Slechts willen we zeggen, dat het schetsje van Van de Hulst het mooiste is, wat we ooit van dezen gevierden schrijver lezen. En dat zegt iets. Want alles wat hij schrijft is goed.

We felicitteeren de uitgevers met zulk werk.

Het bij onze lezers aanbevelen is overbodig.

Ieder kent „Op den Uitkijk".

J. W.

Almanak van het Studentencorps „Fides Quaerit Intellectum" voor het jaar 1932.

Ph. Zalsman. — Kampen.

De Kamper almanak is mooi op tijd. En nu mij weer het verzoek „gewerd", hem aan te kondigen, voldoe ik daaraan graag. Temeer, waar het boek zijn 40sten jaargang beleefd, welk feit dan ook behoorlijk herdacht wordt, door ds A. Mulder, thans te Asperen, als eerste redacteur, die nog in leven is, en door ds J. D. Boerkoel, als redacteur van den 25en jaargang.

Niet alleen door deze bijdragen van oud-leden, doch ook door zijn verder inhoud kan het boek bekoren, al moet me van het hart de opmerking, dat er uit het Corps minder gekomen is aan „mozaiek"-stukjes, dan de grootte van het Corps zou doen verwachten. Er is in het aantal toch wel iets gelegen.

De kalender heeft, met uitzondering van de teekeningen aan den kop van elke maand, niets bijzonders; en in zijn isolement laat hij u naar huis gaan met de herinnering aan een zwarten piet, die geen „paaschtniel" in uitzicht stelt. De officiële gegevens der Theologische School zijn als gewoonlijk en de series lectionum geeft in de laatste jaren niet meer latijn dan door Curatoren daarvoor wordt gebedigd. Vroeger maakten wij als redactie een latijnsche editie van de series, maar het curatorium bleef hollandsch spreken, en nu doet de redactie het ook maar. De latijnsche thema is dan ook sinds enkele jaren afgeschafte op het gymnasium, en nu plukt de almanak de wrange vruchten. Het laatste restje Kamper-latijn weg... De almanak-redactie ook al bezwelen.

De gegevens van het Corps zijn als gewoonlijk. Het jaarverslag van den ab-actis is niet opgewekt. Het schijnt, dat de vrees, geen plaats te kunnen vinden, nu het beschikbare getal predikanten den kerken „te groot" lijkt, het studentenleven wel eenigszins drukt.

Vervolgens vraagt „Mozaiek" de aandacht. Een juist gedacht, en voor velen ontdekkend woord geeft C. V. allereerst in „Met het hart"; boven het stuk staan geciteerd Deut. 6:6, Rom. 10:10a en Spr. 4:23b. Voor theologen van betekenis. Evenals het referaat over „Debora en haar zegezeging", dat detailstudie achter zich heeft. Daarna zingt A. I. Kr. in proza het oude lied van de „alte Geschiede", en dat brengt me op de gedachte, dat het een te-jaars is; hetgeen hij onderzoek lijkt te kloppen met de ontdekking, dat er nergens een A. I. Kr. in de ledenlijst te vinden is, wat dan weer zóó verklaard kan worden, dat sommige Friezen vaders naam bij hun initialen plegen te vermelden, zoodat de man dus wel eens kon heeten A. Kr. Inderdaad is er zoo iemand, en hij komt uit Sults, en is te-jaars. Mijn compliment. Evenals den goeden Zeeuw, ook uit het te-jaars, die zijn heimee een anderen naam geeft. Een opstel van M. H. over Willem de Merode is inderdaad ontsnapt aan het in het artikel zelf als gevaar voorgestelde „teveel" aan „analyse". De tekenaar, die den heelen almanak bijzonder goed heeft voorzien, geeft ook in dit deel een „lichtspel in de trappenhal der Theologische School". Kindelijk zijn nog twee dichters opgestaan in dezen jaargang.

De Varia bevatten natuurlijk veel gebeimen. Den

vreemdelling lijken ze niet al te overmoedig, dezen keer. Eijn zijn enkele teekeningen en vijf reproducties uit het schetsboek van G. K. Vijf karikaturen dus. Vier laten zich voor den Kamper burger dadelijk herkennen, en ontlokken een kreet van bewondering. Deze vier beelden geven de redactie van de van ouds bekende Kamper Kerkbode. Misschien volgen nu al de kerkbodes? De vijfde karikatuur schijnt den auteur zelf niet zoo heel-maal buiten de denkbeeldige „sfeer" van „tusschen ja en neen" te liggen, gelijk, blijkens de varia, de positie van den ab-actis in deze „sfeer" gedacht wordt. Hij heeft tenminste de eerste vier zonder toelichtend woord, de vijfde met zulk een „woord" gegeven. Het toelichtend woord is haitjemisch, en wat den man betreft, die wordt voorgesteld, hij heeft, naar ik vernam, van een ingewijd student gehoord, wie het was, en toen hij zichzelf gezegd, dat, als men de bladzij omkeerde, en dus een pars pro toto nam, er inderdaad grond was voor de onderstelling, dat de karikaturist zijn object wel eens gezien had. Dat voorts, tenzij dat „object"ieve aangezicht zelf, objectief gesproken, tusschen ja en neen lag, de anderen beter waren getroffen. Maar de recensent meent, dat niemand zichzelf kent, en geeft de opmerking van het object met een schouderophaling door.

Eindelijk nog de portretten, natuurlijk. Prof. Greijdanus en de senaat. Van het Corps wel te verstaan.

Het boek wordt hartelijk aanbevolen, al moet mij de opmerking van het hart, dat het Corps wel eens beter zijn best heeft gedaan.

K. S.

Dr W. Geesink, Gereformeerde Ethiek. Voor den druk gereed gemaakt en voorzien van een levensbeschrijving door Dr V. Hepp. Eerste Deel.

J. H. Kok, N.V. — Kampen, BGI.

Het eerste deel van Geesink's langverwachte ethiek. Zooals onze lezers wel weten, verschenen na zijn dood. Daarom ook niet bestemd door den auteur zelf voor den druk. En niettemin als uitgave toch gerechtvaardigd, omdat het werk door de goede zorgen van Prof. Hepp in zijn thans gegeven vorm ongeveer een overzigt achenkt van het terrein der ethiek; gelijk Geesink dat terrein zag en afnakende, en indeelde, in zijn jaren van kracht. Men moge betwijfelen, of de auteur zelf zou spreken van een „voltooid systeem", zooals de mischien op dit punt wat al te dankbare bewerker in zijn „woord vooraf" doet. Toch is het boek als geheel een gaaf product van Geesink geworden, omdat het ontstaan is uit dictaten enz., en de bewerker zoo eerbiedig geweest is, niets aan Geesink's werk te veranderen.

Hartelijk kan ik dit werk aanbevelen; en ik doe dat met een ruimer hart, dan ik het vóór ontvangst van het boek voor de lezers van een populair blad als het onze mogelijk geacht zou hebben, omdat het werk veel eenvoudiger is in de behandeling van de stof (althans dit eerste deel) dan ik eerst dacht. Natuurlijk „leest" het veel zwaarder dan „Van 's Heeren Ordinantien", doch het blijft in zijn groote lijnen verstaanbaar voor zeer velen.

Vooraf de bespreking van de 10 geboden zal aan ontwikkelde lezers veel geven. Ook heel veel andere stof.

Vooraf gaat een levensbeschrijving van de hand van Prof. Hepp. Deze „rechtvaardigt" het in één band samenbinden van dus 2 boeken met een citaat uit Fichte, het welbekende: dat n.l. het antwoord op de vraag, wat voor filosofie iemand kiest, ten slotte daarvan afhangt, wat voor een mensch men is. Nu heb ik over de beteekenis van dit zinnetje al eens heftig hooren twisten; het is in zijn inhoud en bedoeling nog zoo helder niet. Bovendien is er een — gelukkig — heel groote stap van filosofie tot de HIER gegeven ethiek. En eindelijk houd ik niet van „gekozen" theologie. Het treft in dit zelfde verband dan ook wel heel bijzonder, dat Geesink zelf zoo heel sterk den nadruk legt op het KERKELIJK karakter der theologische ethiek. De christen, zoo lees ik daar, staat niet geïsoleerd. Hij is lid ook van het kerkinstituut. De christelijke ethiek is kerkelijk bepaald, enz. Ik mag zulke uitspraken wel, en zie al meer het woord van Fichte uit het gezichtsveld wijken, als ik dat zoo lees.

Maar erkend moet worden, dat de levensschets van Prof. Hepp zich bijzonder goed laat lezen; en dat enkele bijzonder mooie portretten, ook een tot nu toe vrijwel onbekend, opgenomen werden. Over het geheel dus een mooie winst; de bundeling van biografie en ethiek wordt gauw vergeven.

Omdat we hier nog slechts het eerste deel vóór ons hebben liggen, volstaan we thans met dit weinige.

K. S.

CORRESPONDENTIE

Ten gevolge van een correspondentie over mijn recensie van het leesboekje „Voorheenen Thana", samengesteld door de heeren P. Lok en W. Schmidt, wil ik opmerken, dat er eenig misverstand schijnt te bestaan. Natuurlijk was het noemen van den naam van den heer Lok alleen bij het opsommen van mijn bezwaren, in geen enkel opzicht bedoeld als een persoonlijke aanval op den heer Lok, maar alleen een uiting van mijn teleurstelling over het ontbreken van de zending in het tweede deeltje, waar de heer Lok toch zoo nauw bij den zondingsarbeid betrokken is; dat hetzelfde van den heer Schmidt kan worden gezegd, was mij onbekend. Echter blijkt uit het voorwoord van het tweede deeltje, dat bij een mogelijk goed onthaal van dit leerboekje nog een derde deeltje zal verschijnen „waarin meer de geschiedenis van de Hollanders in Indië gegeven zal worden"; daarmee wordt bedoeld ook aan de zending de noodige aandacht te wijden. Nu dit de bedoeling is van deze woorden, is mijn bezwaar tegen het tweede deeltje voelszins vervallen, en kan ik niet anders dan den hartelijken wensch uitspreken, dat inderdaad deze twee deeltjes zulk een goed onthaal op onze Chr. Scholen zullen vinden, dat het derde deeltje met de zending allerspoedigst verschijnen kan.

J. D. W.